CADRUL DE ÎNTOCMIRE ŞI DE PREZENTARE A SITUAŢIILOR FINANCIARE

FELEAGĂ LILIANA
FELEAGĂ NICULAE
Academia de Studii Economice Bucureşti,
Catedra de Contabilitate internaţională şi informare financiară,
Piaţa Romană nr. 6, sector 1, tel. 0722938328, e-mail: liliana_malciu@yahoo.com

Le cadre de préparation et de présentation des états financiers a pour but de fournir une base commune permettant l'élaboration des normes cohérentes. Il précise les objectifs des états financiers, en définit les éléments essentiels ainsi que les principes qui doivent présider à leur établissement. L'évaluation des éléments des états financiers peut se faire selon l'une des bases suivantes : coût historique, coût actuel, valeur réalisable, valeur actuelle.

Cadrul de întocmire şi de prezentare a situaţiilor financiare are ca scop furnizarea unei baze comune care să permită elaborarea de norme (standarde) coerente. De asemenea, întocmirea şi înţelegerea situaţiilor financiare ca şi auditarea acestora nu ar fi realizate cu succes decât făcând apel la asimilarea componentelor sale arhitecturale. Experienţa de aproximativ un deceniu, în formarea experţilor contabili, ne face să formulăm aprecierea că doar un număr limitat de profesionişti cunosc şi recurg la folosirea cadrului internaţional. În extrem de multe cazuri, elementele sale de conţinut şi utilitatea lor sunt pur şi simplu ignorate. Nu credem că o atare stare, cu 2-3 ani înainte de intrarea în Uniunea Europeană, poate să ne onoreze. Câţi dintre noi vor mai rezista ca reprezentanţi ai profesiei libere, dacă vom rămâne cantonaţi în contabilitate de tip „book-keeping" (ţinerea registrelor, şi atât)?

Lucrarea noastră îşi propune să prezinte un extras reprezentativ din cadrul conceptual internaţional. Nucleul dur al acestuia este constituit din:

- elementele care compun situaţiile financiare;
- principiile de recunoaştere în contabilitate;
- principiile de evaluare a elementelor situaţiilor financiare;
- conceptele de capital şi de menţinere a capitalului.

Elementele care compun situaţiile financiare

Obiectivul situaţiilor financiare este de a furniza o informare asupra poziţiei financiare şi evoluţiei ei precum şi asupra performanţei, care să fie utilă unei game largi de utilizatori, atunci când aceştia iau decizii economice.

Poziția financiară a unei întreprinderi este reflectată cu ajutorul bilanțului. Cadrul conceptual internațional prevede trei elemente ale poziției financiare (activele, datoriile şi capitalurile proprii), definite după cum urmează:

Un activ este o resursă (în sensul de bun) care provine din evenimente trecute, care este controlată de către întreprindere şi care trebuie să procure acesteia avantaje economice viitoare, sub formă de fluxuri pozitive de lichidități (încasări sau reduceri de plăți).

Avantajele economice viitoare se concretizează în:

- utilizarea activelor pentru producția de bunuri sau servicii (în special în cazul imobilizărilor şi stocurilor de materiale);
- schimbul cu alte active (stocuri de mărfuri şi de produse);
- utilizarea pentru decontarea unei datorii (lichiditățile);
- distribuirea în favoarea proprietarilor întreprinderii (lichiditățile).

Pentru existența unui activ, nu este absolut necesară prezența dreptului de proprietate. Astfel, bunurile care fac obiectul contractelor de leasing financiar figurează ca active în bilanțul locatarului în timp ce el rămâne în proprietatea locatorului.

O datorie este o obligație actuală ce rezultă din evenimente trecute şi pentru care decontarea presupune o ieşire de resurse purtătoare de avantaje economice.

Obligația poate să rezulte din legi, din statute, dintr-un contract, din simpla utilizare sau din dorința de a conserva relații bune şi echitabile de afaceri (obligație implicită).

Obligația trebuie să fie actuală. Decontarea obligației poate să se efectueze în mai multe maniere:

- printr-o plată de disponibilități;
- printr-un transfer de alte active;
- printr-o furnizare de servicii;
- prin înlocuirea respectivei obligații cu o altă obligație;
- sau prin conversia obligației în capital.

Termenul de datorii (obligații) poate fi determinat cu precizie; cele care fac obiectul estimărilor sunt calificate a fi provizioane. Această ultimă distincție nu apare în mod explicit în cadrul conceptual internațional.

Capitalurile proprii sunt definite ca fiind interesul rezidual în activele întreprinderii, după deducerea tuturor datoriilor. O atare definiție este simbolizată şi de relația fundamentală a bilanțului: Capitaluri proprii = Active – Datorii.

Pentru o persoană avizată este evident că mărimea capitalurilor proprii este consecința aplicării unor convenții în evaluarea activelor şi datoriilor întreprinderii.

Performanța întreprinderii este reflectată cu ajutorul contului de profit şi pierdere. Elementele care decurg din prezentarea performanței poartă numele de venituri şi cheltuieli.

Veniturile sunt creşteri de avantaje economice care apar în cursul exercițiului sub formă de creşteri de active sau de diminuări de datorii şi care au provocat o creştere a capitalurilor proprii pe alte căi decât aporturi noi de capital.

Această definiție înglobează atât venituri care provin din activitatea curentă a întreprinderii (vânzări, comisioane, redevențe, chirii, onorarii, dividende, dobânzi etc.) cât şi câştiguri (profituri din cesiunea de imobilizări, plusuri de valoare din reevaluarea activelor).

Cheltuielile reprezintă diminuări de avantaje economice apărute în cursul exercițiului sub formă de diminuări de active sau de creşteri de datorii şi care au provocat o scădere a capitalurilor proprii pe alte căi decât distribuirile în favoarea proprietarilor.

În această categorie, pot fi distinse cheltuielile propriu-zise, care rezultă din activitatea curentă (costul vânzărilor, consumurile de materiale, cheltuielile de personal, deprecierile sub formă de amortizări şi de provizioane), şi pierderile (ca efect al calamităților naturale, al cesiunii de imobilizări, al variației cursurilor monedelor străine).

Principiile de recunoaştere în contabilitate

Recunoaşterea este un proces care constă în încorporarea în bilanț sau în contul de profit şi pierdere a unui element component al situațiilor financiare. Un atare element trebuie să fie contabilizat:

- dacă este probabil ca un avantaj economic viitor să influențeze pozitiv sau negativ întreprinderea;
- şi dacă elementul în cauză are un cost sau o valoare ce poate fi determinat(ă) de o manieră fiabilă (credibilă).

Prima condiție (probabilitatea de avantaje economice) se apreciază în momentul în care sunt întocmite situațiile financiare. Ceea ce ne face să afirmăm că trebuie să ținem cont de evenimentele ce apar după închiderea exercițiului (a se vedea, în acest caz, IAS 10).

Alte considerații privind recunoaşterea

Atunci când este improbabil ca o cheltuială să genereze avantaje economice întreprinderii în cauză, dincolo de exercițiul în curs, această cheltuială nu poate să fie considerată activ. Ea reprezintă o cheltuială şi, ca atare, nu este înregistrată în bilanț ci în contul de profit şi pierdere.

Din momentul în care un venit este recunoscut, toate cheltuielile necesare obținerii acestui venit trebuie să fie şi ele recunoscute. Este consecința aplicării principiului conectării cheltuielilor la venituri (matching concept), principiu indispensabil pentru ca rezultatul contabil să măsoare fenomenul de îmbogățire sau de sărăcire a întreprinderii.

Principiile de evaluare a elementelor situațiilor financiare

Evaluarea implică alegerea unei baze de evaluare: costul istoric, costul actual, valoarea realizabilă şi valoarea actualizată a fluxurilor de trezorerie.

În evaluarea la costul istoric (historical cost), activele sunt înregistrate la nivelul mărimii lichidităţilor plătite sau la nivelul valorii juste a bunurilor cedate în schimbul achiziţiei lor. Datoriile sunt înregistrate la nivelul mărimii lichidităţilor primite în schimbul obligaţiei sau, în cazul provizioanelor, la nivelul mărimii lichidităţilor care se aşteaptă să fie vărsate pentru a deconta obligaţia, în cursul normal al exploatării.

În evaluarea la costul actual (current cost), activele apar la nivelul lichidităţilor care ar trebui să fie plătite dacă acelaşi activ sau un activ echivalent ar fi actualmente achiziţionat. Datoriile figurează la nivelul mărimii neactualizate a lichidităţilor care ar fi necesară pentru decontarea obligaţiei actuale.

În cazul utilizării valorii realizabile (realisable value), activele sunt evaluate la nivelul mărimii lichidităţilor ce ar putea, actualmente, să fie obţinute prin vânzarea lor în contextul unei cesiuni nelichidative. Datoriile figurează la nivelul valorii de decontare, adică la mărimea neactualizată a lichidităţilor pe care am aştepta să le plătim în vederea decontării obligaţiilor corespondente, în cursul normal al exploatării.

În evaluarea la valoarea actualizată a fluxurilor de trezorerie (present value), activele figurează la valoarea actualizată a fluxurilor nete de lichidităţi pe care un element este presupus că le generează în cursul normal al exploatării. Datoriile figurează la valoarea actualizată a ieşirilor de fonduri nete viitoare ce se aşteaptă să conducă la achitarea obligaţiilor corespondente, în cursul normal al exploatării.

Baza de evaluare cel mai des utilizată este costul istoric, regăsit pentru unele active prin reguli specifice:

- evaluarea stocurilor la mărimea cea mai mică dintre cost şi valoarea realizabilă netă (a se vedea, în acest sens, IAS 2);
- evaluarea anumitor active financiare la valoarea de piaţă, regăsită cel mai adesea ca formă de manifestare a valorii juste (a se vedea IAS 39).

Conceptele de capital şi de menţinere a capitalului

Conceptul de capital poate să fie analizat atât din punct de vedere financiar, caz în care el este asimilat capitalurilor proprii (recunoscute sub numele de activ net), cât şi din punct de vedere fizic, caz în care el este asimilat noţiunii de capacitate de producţie.

Abordarea aleasă condiţionează măsurarea performanţei întreprinderii. Într-adevăr, profitul este definit ca excedent al capitalului la sfârşitul exerciţiului în raport cu mărimea acestuia la începutul perioadei, după excluderea aporturilor şi distribuirilor (legate de capital) efectuate în cursul exerciţiului.

Cu alte cuvinte, numai fluxurile de active care depăşesc mărimile necesare menţinerii capitalului pot fi luate în calcul ca profit.

Adoptarea conceptului financiar de capital nu impune o bază de evaluare specială, capitalul financiar putând fi măsurat atât în unități monetare constante (deci, în costul istoric), cât şi în unități de putere de cumpărare constantă (care să țină cont de inflație).

În schimb, menținerea capitalului fizic solicită apelul la costurile actuale.

Conform abordării şi bazei de evaluare reținute, schimbările de prețuri vor avea efecte nete diferite asupra măsurării profitului.

Atunci când capitalul este definit în unități monetare nominale, orice creştere a prețului unui activ constituie un profit, chiar dacă, din prudență, o astfel de creştere nu este contabilizată decât în momentul realizării efective.

În schimb, atunci când capitalul este definit în termeni de putere de cumpărare constantă, profitul este numai creşterea valorii activelor care depăşeşte creşterea nivelului general al prețurilor. Diferența, luată în calcul ca o ajustare menținerii capitalului, face parte din capitalurile proprii.

Atunci când capitalul este definit pe o bază fizică, deci ținând cont de capacitatea de producție, toate schimbările care afectează activele şi datoriile întreprinderii sunt interpretate ca ajustări necesare menținerii capitalului. Ca atare, astfel de ajustări nu reprezintă profituri.

Bibliografie:

1. Colasse B., Comptabilité générale, 9-ème édition, Economica, Paris, 2005
2. Feleagă N., Pledoarie pentru o doctrină contabilă, Editura Athenaeum, Bucureşti, 1992
3. Feleagă N., Ionaşcu I., Contabilitate financiară, vol.4, Editura Economică, Bucureşti, 1994
4. Feleagă N., Controverse contabile, Editura Economică, Bucureşti, 1996
5. Feleagă N., Îmblânzirea junglei contabilității, Editura Economică, Bucureşti, 1996
6. Feleagă N., Dincolo de frontierele vagabondajului contabil, Editura Economică, Bucureşti, 1997
7. Feleagă N., Ionaşcu I., Tratat de contabilitate financiară, vol.1, Editura Economică, Bucureşti, 1998
8. Feleagă N., Sisteme contabile comparate, vol. 1, Editura Economică, Bucureşti, 1999
9. Feleagă N., Malciu L., Politici şi opțiuni contabile, Editura Economică, Bucureşti, 2002
10. Feleagă N., Malciu L., Bunea Ş., Bazele contabilității – o abordare europeană şi internațională, Editura Economică, Bucureşti, 2002
11. Feleagă N., Malciu L., Recunoaştere, evaluare şi estimare în contabilitatea internațională, Editura CECCAR, Bucureşti, 2004
12. Feleagă L., Feleagă N., Contabilitate financiară: o abordare europeană şi internațională, Editura Infomega, Bucureşti, 2005